

تأثیر آموزش های پیش از ازدواج بر انتظارات زناشویی زوجین در شهر نجف آباد

The effect of pre-marital education on marital expectations of couples in Najaf Abad city

Asiye Shakri

Graduated from Master's degree in Elementary Education, Department of Psychology and Educational Sciences, Islamic Azad University, Fasa Branch, Fars Province, Iran.

Email: zahratavangar35@yahoo.com

Zahra Tovangarmrosti

Professor, Department of Psychology and Educational Sciences/Islamic Azad University, Fasa Branch, Fars Province, Iran.

آسیه شاکری*

دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته آموزش ابتدایی، گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاداسلامی واحد فسا، استان فارس، ایران.

زهرا توانگرمروستی

استاد گروه روانشناسی و علوم تربیتی / دانشگاه آزاد اسلامی واحد فسا، استان فارس، ایران.

Abstract

Undoubtedly, several factors are effective on the successful marriage of couples, among which we can mention having logical and realistic marital expectations of couples obtained from pre-marriage education. The purpose of this research was to investigate the effect of pre-marital education on marital expectations of couples in Najaf Abad city. The research method was semi-experimental with a pre-test and post-test design with two experimental and control groups, which was done with an applied approach. The statistical population of the research was all the couples of Najaf Abad city who visited counseling centers in this city in 1401. The research sample consisted of 32 volunteer couples in Najaf Abad city, who were randomly assigned to two experimental (16 people) and control (16 people) groups. Before the implementation of pre-marriage training, the marital expectations questionnaire was given to 32 subjects of the experimental and control groups at the same time (pre-test). After that, 16 members of the experimental group, including 8 male and female couples, have participated in 8 60-minute sessions of pre-marriage education, twice a week. After the eighth training session, marital expectations

چکیده

بدون شک عوامل متعددی بر ازدواج موفق زوجین مؤثرند که از میان آنها می توان به داشتن انتظارات زناشویی منطقی و واقع بینانه زوجین حاصل شده از آموزش های پیش از ازدواج، اشاره نمود. هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی تأثیر آموزش های پیش از ازدواج بر انتظارات زناشویی زوجین در شهر نجف آباد بوده است. روش پژوهش نیمه آزمایشی با طرح پیش آزمون و پس آزمون با دو گروه آزمایش و کنترل بوده است که با رویکرد کاربردی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش کلیه زوجین شهر نجف آباد بوده اند که در سال ۱۴۰۱ به مراکز مشاوره در این شهر مراجعه نموده بودند. نمونه پژوهش ۳۲ نفر از زوجین داوطلب در شهر نجف آباد بوده اند که به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۶ نفر) و کنترل (۱۶ نفر) قرار گرفتند. قبل از اجرای آموزش پیش از ازدواج، پرسشنامه انتظارات زناشویی در اختیار ۳۲ نفر از آزمودنی های گروه آزمایش و کنترل به طور همزمان قرار گرفت (پیش آزمون). پس از آن تعداد ۱۶ نفر از اعضای گروه آزمایش شامل ۸ زوج دختر و پسر در ۸ جلسه ۶۰ دقیقه ای آموزش پیش از ازدواج، در هفته دوبرابر شرکت نموده اند. پس از گذشت هشتمین جلسه آموزش، مجدداً پرسشنامه های انتظارات زناشویی در اختیار ۳۲ نفر (۱۶ نفر گروه آزمایش) و (۱۶ نفر گروه کنترل) قرار گرفت.

questionnaires were given to 32 people (16 people in the experimental group) and (16 people in the control group). Then the data of both stages of the test were recorded and analyzed by multivariate covariance analysis. The results of the research indicated that there is a significant difference between the average scores of marital expectations of the two experimental and control groups of couples in Shahranjaf Abad ($p < 0.01$). Also, there is a significant difference between the scores of expectation from spouse as a friend and supporter, expectation from married life, expectation from an ideal relationship in two experimental and control groups of couples in Najafabad city ($p < 0.01$).

Keywords: *premarital education, marital expectations, couples.*

سپس داده های هر دو مرحله از آزمون ثبت گردید و با تحلیل کواریانس چندمتغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که بین میانگین نمرات انتظارات زناشویی دو گروه آزمایش و کنترل زوجین در شهرنجف آباد تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0.01$). همچنین بین نمرات انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی، انتظار از زندگی زناشویی، انتظار از یک رابطه ایده آل در دو گروه آزمایش و کنترل زوجین در شهر نجف آباد تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0.01$).

واژه های کلیدی: آموزش پیش از ازدواج، انتظارات زناشویی، زوجین.

پذیرش: دی ۱۴۰۱

دریافت: آبان ۱۴۰۱

نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

ازدواج یک چارچوب اجتماعی یا قراردادی است که در آن دو نفر به اراده آزاد خود، پیمانی را می بندند که قانون آن را مجاز می داند و یا به یک دین یا یک عرف پایبند هستند (ناگنت^۱، ۲۰۱۳). طبق این تعریف، ازدواج یک رویه اجتماعی است که دو فرد درگیر را رسماً با پیروی از مجموعه ای از هنجارهای یک مذهب خاص یا یک عرف در جامعه خود به عنوان «زوج» نشان می دهد. با این حال، انواع و سنت های ازدواج به طور گسترده ای مطابق با مناطق مختلف، فرهنگ های حاکم در آنجا و باورهایی که مردم از آن پیروی می کنند، متفاوت است (رانی و دُوینا^۲، ۲۰۱۸). دوران قبل از ازدواج یکی از دوره های حساس و نقطه بحرانی زندگی است و همچنین دوره بسیار مؤثری بر پیشگیری از مشکلات زناشویی و تداوم زندگی بعد از ازدواج بوده است (محرمی و همکاران^۳، ۲۰۱۷). افراد اغلب انتظاراتی از رابطه مطلوب زناشویی خود در آینده دارند (عباس پور و همکاران، ۱۳۹۸). البته ناگفته نماند در این دوران زوجین متناسب با ذهنیت و نگرش های خود از یکدیگر انتظارات منطقی و غیرمنطقی بسیاری دارند. امروزه انتظارات نسبت به ازدواج به شدت تغییر کرده است. در سال های گذشته، افراد از همسر خود تنها نیازهای اساسی مانند غذا، پوشاک، سرپناه و ایمنی را انتظار داشتند؛ ولی امروزه افراد از همسر خود انتظار حمایت عاطفی و رشد شخصی دارند (فینکل^۴ و همکاران، ۲۰۱۴). اکنون انتظارات یک موضوع فوق العاده مهم برای تحقیقات در زمینه ازدواج است. همسران با انتظاراتی وارد ازدواج می شوند که این انتظارات از تعامل بین افراد و تعدادی از عوامل مثل خانواده مبدأ، باورهای جامعه، سنت و عواملی مانند آن حاصل می شود. همانگونه که افراد برای شکل دادن یک رابطه با یکدیگر ملاقات می کنند آگاهانه یا ناآگاهانه در مورد انتظاراتشان برای ساخت یک داستان یکپارچه و منسجم گفتگو می کنند (آزوپاردی^۵، ۲۰۰۷). افراد

¹ -Nugent

² -Rani & Dovina

³ - Moharrami et al

⁴ -Finkel

⁵ -Azzopardi

انتظاراتشان را از آنچه می بینند، می شنوند و در طول زمان تجربه می کنند و رشد می دهند (واترلاوس^۶ و همکاران، ۲۰۱۶). همسرانی که انتظارات بسیار زیادی از رابطه خود دارند، در خطر ناامید شدن و دلسردی قرار می گیرند. در روابط صمیمانه، زوجینی که در مهارت ها (به ویژه مهارت های ارتباطی و حل مسئله) تبحر بیشتری دارند، بهتر قادرند تجاربی را مدیریت کنند که انتظارات مثبت (واقع بینانه) را تأیید کند؛ اما برای همسرانی که در حیطه های ذکر شده تبحر ندارند، انتظارات مثبت (واقع بینانه) مخرب خواهد بود، زیرا فقدان مهارت های رفتاری ممکن است موجب شود زوجین با تجاربی رو به رو شوند که منجر به تأییدنشدن انتظارات شود. پیامد تأییدنشدن انتظارات ناامیدی خواهد بود (ناتلی و کارنی، ۲۰۰۴). بنابراین می بایست انتظارات زوجین قبل از ازدواج به گونه ای مدیریت گردد که معقولانه و منطقی باشد و این امر با آموزش های پیش از ازدواج میسر خواهد بود. متخصصان علم خانواده درباره کارآمد بودن آموزش های پیش از ازدواج، اطمینان دارند. زوج هایی که در این برنامه ها شرکت داشته اند، نگرش مثبتی نسبت به آموزش پیش از ازدواج و اثرات آن دارند و آن را رویداد ارزشمندی می دانند (پرهیزگار^۸، ۲۰۱۷؛ هریس^۹، ۲۰۱۸). پاشیب^{۱۰} (۲۰۱۶) نیز بیان داشته است تحقیقات مختلف نشان داده است که آموزش قبل از ازدواج شیوه مؤثری برای تغییر انتظارات و باورهای افراد نسبت به ازدواج است. پس برای رسیدن به اهداف مذکور باید آمادگی لازم فراهم گردد. در آموزش پیش از ازدواج زوج ها یاد می گیرند چگونه ازدواج موفق داشته باشند و از رفتارهایی که منجر به انتظارات نامعقول و بیش از حد در زندگی زناشویی آنها می شود، پرهیز کنند. در این آموزش ها ارائه مطلوب تعدیل انتظارات نهایت اهمیت را دارد و خطر طلاق را کاهش می دهد و منجر به ازدواجی می شود که حاصل آن ایجاد فضایی گرم و صمیمی است و استرس های قبل از عقد را از بین می برد (حسینی بیرجندی، ۱۳۹۱). حال این سوال مطرح است که آموزش های پیش از ازدواج بر انتظارات زناشویی زوجین در شهر نجف آباد تأثیرگذار است؟ آموزش های پیش از ازدواج بر انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی، انتظار از زندگی زناشویی، انتظار از یک رابطه ایده آل زوجین در شهر نجف آباد تأثیر گذار است؟

مبانی نظری تحقیق

آموزش های پیش از ازدواج

عاملی که می تواند در حذف یا کم رنگ شدن عوامل تهدیدکننده روابط زناشویی نقش به سزایی داشته باشد آموزش پیش از ازدواج است (استوتزمن^{۱۱}، ۲۰۱۱). آموزشی است که به افراد در آستانه ازدواج داده می شود که منجر به کسب مهارت ها و اطلاعات می گردد که این امر نیازمند صرف وقت و مهارت آموزی برای این گونه افراد است. آموزش پیش از ازدواج می تواند از طریق ارائه متون مختلف، سمینارها، سخنرانی ها، کلاس های درس و جلسات آموزش فردی و گروهی و یا در کارگاه های آموزشی با حضور افراد در آستانه ازدواج و متخصصان روانشناسی ارائه شود (خمسه، ۱۳۸۲). هدف نهایی آموزش پیش از ازدواج کمک به استحکام و ثبات ازدواج، کاهش نرخ طلاق و ارتقاء کیفیت ازدواج است (میرمحمدصادقی، ۱۳۸۸). در واقع این مداخلات پیشگیرانه به جای مداخلات درمانی است، به گونه ای که در طول دوره آموزش ها و مشاوره پیش از ازدواج، زوجین می توانند به مشکلات موجود یا احتمالی خود پی برده یا از طرف مشاور مشکلات آن ها تشخیص داده شود. در واقع آموزش پیش از ازدواج فرصت مناسبی است که زوجین می توانند قبل از وارد شدن به رابطه طولانی مدت تأهل به مشکلات موجود و احتمالی آینده

⁶ -Vaterlaus

⁷ -Nutly & Karney

⁸ -Parhizgar

⁹ -Haris

¹⁰ -Pashib

¹¹ -Stutzman

خود رسیدگی کنند. آموزش قبل از ازدواج می تواند به افراد و زوج ها در جهت کشف نقاط قوت و ضعف رابطه، یادگیری آنچه برای یک ازدواج موفق نیاز است، توسعه مهارت های ارتباطی عملی که در حفظ روابط زوجی سالم و پایدار مورد نیاز است، کمک نماید (هاوکنز، ۱۲، ۲۰۰۷).

انتظارات زناشویی

انتظارات زناشویی عبارت است از استانداردها و فرضیه های ذهنی، چهارچوب های از پیش تعیین شده، باید و نبایدهایی که زوجین در مورد همسر و زندگی زناشویی دارند که ممکن است مبتنی بر واقعیت باشد یا نباشد (میلر و تدر، ۱۳، ۲۰۱۱). انتظارات زناشویی به عنوان تصویری درباره رفتارهایی که باید در ازدواج اتفاق بیفتد یا رفتارهایی که نباید اتفاق بیفتد، تعریف شده است. این تصورات شامل باورهایی است مثل اینکه همسران به چه میزان ارزش هایشان را به اشتراک بگذارند، چه مقدار زمان را با هم بگذرانند، اختلافات به چه شکل مدیریت شوند و هر مورد دیگری که در ازدواج ضروری است (موسوی منفرد، ۱۳۹۹). افراد اغلب، انتظاراتی از رابطه مطلوب زناشویی دارند که اینگونه انتظارات گاه مبهم، غیرواقعی، ناقص، ابراز نشده و توأم با سوء برداشت است و می توانند به صورت منفی روابط همسران را تحت تأثیر قرار دهند (جووا و بهاتی، ۱۴، ۲۰۰۶). کوهی (۱۳۸۸) انتظارات زناشویی را قراردادهای زناشویی می نامد که اغلب در شروع رابطه بیان نمی شود؛ اما با بروز تعارض در رابطه، این انتظارات بیان می شود (رفیعی ماری و همکاران، ۱۳۹۶). انتظارات به عنوان تصاویری از ازدواج تعریف می شود که زن و شوهر برای خود در چارچوب رابطه ایجاد می کنند (ریوز، ۱۵، ۲۰۱۰). به طور کلی اصطلاح انتظارات زناشویی به این مفهوم اشاره دارد که چطور افراد ازدواجشان را شاد یا ناشاد پیش بینی می کنند و اینکه چقدر احتمال می دهند که طلاق بگیرند (رجبی و عباسی، ۱۳۹۸). همه زوجین اعم از زوجین پریشان، مطلقه و زوجین راضی، مایلند درجاتی از این انتظارات را در خود حفظ کنند. آنچه این زوجین را از هم متفاوت می سازد، میزان تأکید بر این انتظارات است. باورها و انتظارات غیرمنطقی ای که افراد هنگام ورود به رابطه دارند، خطر آسفتگی رابطه و طلاق را در نخستین سال های ازدواج بیشتر می کند (هالفورد، ۱۶، ۱۳۸۷). هنگامی که انتظارات زوجین از یکدیگر منطقی و متعارف است، آنها در وضعیت بهتری برای برقراری رابطه ای خوب قرار دارند و بهتر می توانند انتظارات خود و همسرشان را برآورده سازند (مهین ترابی و همکاران، ۱۳۸۹).

انواع انتظارات زناشویی

انتظارات زناشویی به سه دسته انتظارات واقع بینانه، انتظارات ایده آل گرایانه و انتظارات بدبینانه تقسیم می شوند که در ذیل توضیح داده شده اند.

انتظارات واقع بینانه

انتظار واقع گرایانه از ازدواج، در هر سه حیطة صمیمیت، برابری و توافق، انتظاراتی را شامل می شود که با حقایق و واقعیت های زندگی بیشتر همخوان است. این انتظار که فرد از نظر هیجانی به همسر خود نزدیک باشد و رابطه قوی و عمیقی داشته باشند، یک انتظار واقع گرایانه از صمیمیت زندگی زناشویی است یا آن که انتظار افراد از اینکه بتوانند در زندگی آینده خود راجع به مسائل مهمی مانند زمان فرزندآوری توافق داشته یا در امور منزل با یکدیگر همکاری داشته باشند، نمونه ای از انتظارات

¹² -Hawkins

¹³ -Miller & Tedder

¹⁴ -Juvva & Bhatti

¹⁵ - Rios

¹⁶ -Halford

واقع بینانه است (نیلفروشان و همکاران، ۱۳۹۰). چنانچه زوجین انتظارات صحیح خود را در رابطه واقعی زناشویی برآورده شده ببینند، به ارزیابی درست از نیازهای شریک زندگی خود، پیش بینی رفتارهای یکدیگر و احساس امنیت بیشتر در رابطه زناشویی نیز قادر خواهند بود و تعاملاتی همراه با سازگاری و سطوح بالایی از رضایت زناشویی را تجربه خواهند کرد (موسوی و دهشیری، ۱۳۹۴).

انتظارات ایده آل گرایانه

انتظارات ایده آل گرایانه، در حیطه های صمیمیت، توافق و برابری شامل انتظاراتی است که با ایده آل سازی رابطه زناشویی ارتباط دارد. به طور مثال: انتظار تغییر دادن همسر، توانایی همسر در دانستن و انجام امور مطلوب، انتظار از حل شدن سریع تعارضات و یا همیشگی بودن برخی از جنبه های زندگی زناشویی انتظار ایده آل گرایانه است (نیلفروشان و همکاران، ۱۳۹۰). انتظارات ایده آل گرایانه از ازدواج انتظارات غیرواقع بینانه ای را نسبت به ازدواج و همسر در فرد رشد می دهند. هر اندازه که انتظارات ایده آل فرد از ارتباط که تحت تأثیر عقاید او درباره رابطه و نقش جنسیتی شکل می گیرد با تجربه واقعی او در رابطه فاصله و تناقض بیشتری داشته باشد به احتمال بالاتری نیز به افسردگی و اضطراب مبتلا خواهد شد و از رضایت زناشویی پایین تری بهره مند خواهد شد (کاساد و همکاران، ۲۰۱۴).

انتظارات بدبینانه

انتظار بدبینانه، به مشکلات مورد انتظار در ازدواج مربوط می شوند که زوجین پیش بینی می کنند (نیلفروشان و همکاران، ۱۳۹۰). این بعد از انتظار از ازدواج با رابطه ناکارآمد زناشویی آینده مانند طلاق و همسرآزاری و ناسازگاری زناشویی ارتباط دارد و فرد در واقع از داشتن یک انتظار واقع بینانه دوراست (دیلیون، ۱۸، ۲۰۰۵). می توان گفت این نوع انتظار همچنین از دل بستگی نایمن و اداراکات فرد از تعارضات والدین نشأت می گیرد (عرب زاده، ۱۳۹۵).

روش تحقیق

پژوهش حاضر نیمه آزمایشی با طرح پیش آزمون و پس آزمون با دو گروه آزمایش و کنترل بوده است که با رویکرد کاربردی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش کلیه زوجین شهر نجف آباد بوده اند که در سال ۱۴۰۱ به مراکز مشاوره در این شهر مراجعه نموده بودند. نمونه پژوهش ۳۲ نفر از زوجین داوطلب در شهر نجف آباد بوده اند که به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۶ نفر) و کنترل (۱۶ نفر) قرار گرفتند. قبل از اجرای آموزش پیش از ازدواج، پرسشنامه انتظارات زناشویی در اختیار ۳۲ نفر از آزمودنی های گروه آزمایش و کنترل به طور همزمان قرار گرفت (پیش آزمون). پس از آن تعداد ۱۶ نفر از اعضای گروه آزمایش شامل ۸ زوج دختر و پسر در ۸ جلسه ۶۰ دقیقه ای آموزش پیش از ازدواج که در جدول شماره (۱) توضیح داده شده است در هفته دوبرار شرکت نموده اند. پس از گذشت هشتمین جلسه آموزش، مجدداً پرسشنامه های انتظارات زناشویی در اختیار ۳۲ نفر (۱۶ نفر گروه آزمایش) و (۱۶ نفر گروه کنترل) قرار گرفت. سپس داده های هر دو مرحله از آزمون ثبت گردید و با تحلیل کواریانس چندمتغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جدول ۱: توضیحات جلسات آموزش پیش از ازدواج

ردیف	جلسه	شرح جلسه
۱	جلسه اول	ابتدا معارفه، سپس آشنایی با اهمیت و ضرورت آموزش های قبل از ازدواج (کار عملی)
۲	جلسه دوم	چگونگی آشنایی افراد برای ازدواج، تعریف از نامزدی و کارکردهای آن (کار عملی)
۳	جلسه سوم	خواستگاری و نحوه انجام آن براساس مدل ارتباط و سوال ها و نکات مرتبط (تمرین خواستگاری)
۴	جلسه چهارم	آشنایی با عشق و انواع آن و تأثیر ناخودآگاه عشق
۵	جلسه پنجم	تعریف عقد و ویژگی ها و خصوصیات آن دوره
۶	جلسه ششم	توضیح مسائل ارتباطی بین زوج ها در دوران عقد
۷	جلسه هفتم	بحث گروهی در رابطه با ملاک های انتخاب همسر (کار عملی)
۸	جلسه هشتم	توضیح در رابطه با سال اول زندگی، مسائل زندگی مشترک و زمان مناسب بچه دار شدن

ابزار پژوهش

داده های موردنیاز پژوهش با استفاده از ابزار پرسشنامه استاندارد جمع آوری شد که در ذیل به توضیح آن پرداخته شده است.

پرسشنامه انتظارات زناشویی:

این پرسشنامه توسط امیدوار در سال ۱۳۸۷ ساخته شده و شامل ۳۲ سؤال با طیف ۵ درجه ای لیکرت از «همیشه» تا «اصلاً» است (اصلاً=۰، بندرت=۱، گاهی=۲، اغلب=۳، همیشه=۴). حداقل نمره ۰ و حداکثر ۱۲۸ است. نمره بسیار زیاد و بسیار کم نشانگر انتظارات زناشویی غیرمنطقی و ناکارآمد است. ابعاد پرسشنامه عبارت است از: انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی، انتظار از زندگی زناشویی، انتظار از رابطه مطلوب. به منظور تعیین پایایی پرسشنامه انتظارات زناشویی از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از حیطه های انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی، انتظار از زندگی زناشویی، انتظار از رابطه مطلوب به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۸۰ و ۰/۹۱ و برای کل پرسشنامه ۰/۹۲ بود.

جدول ۲: ابعاد پرسشنامه انتظارات زناشویی

ردیف	نام خرده مقیاس	تعداد گویه ها	گویه ها
۱	انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی	۷	۱-۴-۱۲-۱۶-۲۳-۳۰-۳۲
۲	انتظار از زندگی زناشویی	۱۱	۳-۷-۱۱-۱۵-۱۷-۲۱-۲۲-۲۵-۲۷-۲۸-۲۹
۳	انتظار از یک رابطه ایده آل	۱۴	۲-۵-۶-۸-۹-۱۰-۱۳-۱۴-۱۸-۱۹-۲۰-۲۴-۲۶-۳۱

یافته ها

یافته های توصیفی حاصل شده از دو گروه آزمایش و کنترل در جداول ۳ و ۴ ارائه شده اند.

جدول ۳: توزیع نمونه بر حسب سن به تفکیک دو گروه

گروه	سن	فراوانی
آزمایش	پایین ترین	۲۰
	بالا ترین	۳۸
کنترل	پایین ترین	۱۵
	بالا ترین	۴۰

جدول ۴: توزیع نمونه بر حسب تحصیلات به تفکیک دو گروه

گروه	تحصیلات	فراوانی	درصد
آزمایش	دیپلم	۸	۵۰/۰
	فوق دیپلم	۲	۱۲/۵
	لیسانس	۵	۳۱/۳
	فوق لیسانس و بالاتر	۱	۶/۳
	مجموع	۱۶	۱۰۰
کنترل	دیپلم	۳	۱۸/۸
	فوق دیپلم	۴	۲۵/۰
	لیسانس	۸	۵۰/۰
	فوق لیسانس و بالاتر	۱	۶/۳
	مجموع	۱۶	۱۰۰

به منظور بررسی آماری فرضیه ها و اثربخشی آموزش های پیش از ازدواج بر انتظارات زناشویی و ابعاد آن، پس از رعایت پیش فرض های آماری، از آزمون تحلیل کوواریانس چند متغیره استفاده شد. با بررسی آزمون ام باکس مشخص شد مفروضه همگنی ماتریس واریانس-کوواریانس برقرار است ($BOX, S M=1/124, F=0/167, P=0/986$). همچنین، بررسی آزمون لوین نشان داد مفروضه همگنی واریانس ها برای انتظارات زناشویی ($F=1/323, P=0/331$)، انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی ($F=1/252, P=0/450$)، انتظار از زندگی زناشویی ($F=1/708, P=0/256$)، انتظار از یک رابطه ایده آل ($F=2/487, P=0/086$) رعایت شده است. بررسی آزمون کلموگروف-اسمیرنف نشان داد مفروضه نرمال بودن داده برای انتظارات زناشویی ($P=0/186$ ، آماره، $P=0/186$)، انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی ($P=0/144$ ، آماره، $P=0/186$)، انتظار از زندگی زناشویی ($P=0/137$ ، آماره، $P=0/053$)، انتظار از یک رابطه ایده آل ($P=0/200$ ، آماره، $P=0/200$) رعایت شده است. پس از تأیید مفروضه های آماری از آزمون آماری تحلیل کوواریانس چندمتغیره استفاده شد.

جدول ۵: شاخص های توصیفی در متغیرانتظارات زناشویی و ابعاد آن در گروه آزمایش و کنترل

متغیر		گروه آزمایش				گروه کنترل	
		پیش آزمون		پس آزمون		پس آزمون	
میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
انتظارات زناشویی	۹۷/۱۳	۱۳/۷۱	۷۳/۳۸	۱۴/۷۲	۹۶/۵۶	۱۴/۹۰	۹۳/۶۳
انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی	۲۱/۸۷	۲/۶۸	۱۷/۱۸	۴/۵۹	۲۳/۳۷	۵/۱۶	۲۲/۵۶
انتظار از زندگی زناشویی	۳۶/۷۵	۴/۲۱	۲۷/۷۵	۵/۱۱	۳۶/۰۶	۵/۲۹	۳۵/۱۸
انتظار از یک رابطه ایده آل	۳۸/۵۰	۹/۳۷	۲۸/۴۳	۸/۱۶	۳۷/۱۲	۸/۰۴	۳۵/۸۷

تأثیر آموزش های پیش از ازدواج بر انتظارات زناشویی زوجین در شهر نجف آباد

نتایج جدول ۵ نشان می دهد میانگین نمرات انتظارات زناشویی و ابعاد آن (انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی، انتظار از زندگی زناشویی، انتظار از یک رابطه ایده آل) در گروه آزمایش در مرحله پس آزمون نسبت به مرحله پیش آزمون کاهش چشمگیری داشته است.

جدول ۶: نتایج حاصل از تحلیل آنکوا بر نمرات انتظارات زناشویی در پس آزمون

مجذور اتا	سطح معنی داری	تحلیل واریانس	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	
۰/۲۹۸	۰/۰۰۱	۱۲/۳۱۸	۱۸۷۲/۱۱۹	۱	۱۸۷۲/۱۱۹	پیش آزمون
۰/۴۳۴	۰/۰۰۱	۲۲/۲۴۳	۳۳۸۰/۴۱۹	۱	۳۳۸۰/۴۱۹	گروه
			۱۵۱/۹۷۹	۲۹	۴۴۰۷/۳۸۱	خطا
				۳۲	۲۳۲۶۷۲	کل

در جدول ۶ نتایج این آزمون حاکی از آن است که در مجموع تفاوت معنادار بین نمرات انتظارات زناشویی در پس آزمون در دو گروه آزمایش و کنترل در زوجین در شهر نجف آباد نشان می دهد. با توجه به تحلیل کوواریانس چند متغیره تفاوت معناداری در سطح ($p < 0/01$) وجود دارد.

جدول ۷: نتایج حاصل از تحلیل کوواریانس چند متغیره نمرات ابعاد انتظارات زناشویی

مجذور اتا	سطح معنی داری	خطای درجه آزادی	فرضیه درجه آزادی	تحلیل واریانس	مقدار	نام آزمون
۰/۸۱۵	۰/۰۰۱	۲۵	۳	۳۶/۷۱۹	۰/۸۱۵	اثر پیلابی
۰/۸۱۵	۰/۰۰۱	۲۵	۳	۳۶/۷۱۹	۰/۸۱۵	لامبدای ویلکز
۰/۸۱۵	۰/۰۰۱	۲۵	۳	۳۶/۷۱۹	۴/۴۰۶	اثر هتلینگ
۰/۸۱۵	۰/۰۰۱	۲۵	۳	۳۶/۷۱۹	۴/۴۰۶	بزرگترین ریشه خطا

با توجه به جدول ۷ تمامی آزمون های مانکوا (اثر پیلابی، لامبدای ویلکز، اثر هتلینگ، بزرگترین ریشه خطا) در سطح ($p < 0/01$) معنی دار است. بر این اساس می توان بیان داشت حداقل در یکی از متغیرها در پس آزمون در دو گروه آزمایش و کنترل در زوجین در شهر نجف آباد تفاوت معنی دار وجود دارد.

جدول ۸: نتایج حاصل از تحلیل مانکوا بر نمرات ابعاد انتظارات زناشویی در پس آزمون

مجذور اتا	سطح معنی داری	تحلیل واریانس	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	متغیر	
۰/۵۲۶	۰/۰۰۱	۲۹/۹۶۱	۳۳۹/۰۶۲	۱	۳۳۹/۰۶۲	انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی	پیش آزمون
۰/۲۴۴	۰/۰۰۶	۸/۷۲۰	۱۸۰/۶۹۸	۱	۱۸۰/۶۹۸	انتظار از زندگی زناشویی	
۰/۴۵۴	۱/۰۰۱	۲۲/۴۶۱	۶۶۵/۳۱۵	۱	۶۶۵/۳۱۵	انتظار از یک رابطه ایده آل	

۰/۲۲۲	۰/۰۱۰	۷/۶۸۳	۸۶/۹۴۲	۱	۸۶/۹۴۲	انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی	گروه
۰/۴۰۵	۰/۰۰۱	۱۸/۳۷۳	۳۸۰/۷۴۵	۱	۳۸۰/۷۴۵	انتظار از زندگی زناشویی	
۰/۳۳۷	۰/۰۰۱	۱۳/۷۵۳	۴۰۷/۳۸۶	۱	۴۰۷/۳۸۶	انتظار از یک رابطه ایده آل	
				۲۷	۳۰۵/۵۵۲	انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی	خطا
				۲۷	۵۵۹/۵۲۸	انتظار از زندگی زناشویی	
				۲۷	۷۹۹/۷۵۸	انتظار از یک رابطه ایده آل	
				۳۲	۱۳۵۶۰	انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی	کل
				۳۲	۳۲۹۸۷	انتظار از زندگی زناشویی	
				۳۲	۳۵۳۵۷	انتظار از یک رابطه ایده آل	

در جدول ۸ نتایج این آزمون حاکی از آن است که در مجموع تفاوت معنادار بین نمرات انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی، انتظار از زندگی زناشویی، انتظار از یک رابطه ایده آل در پس آزمون در دو گروه آزمایش و کنترل در زوجین در شهر نجف آباد نشان می دهد. با توجه به تحلیل کواریانس چند متغیره تفاوت معناداری در سطح $(p < 0/01)$ وجود دارد.

نتایج

انتخاب همسر از مهمترین تصمیمات افراد و ازدواج نیز از ضروریات زندگی انسان محسوب می گردد. ازدواج یک پدیده اجتماعی و پیوند مشترک دو نفر با حفظ استقلال نسبی هر یک در جهت تکامل شخصیت و شکوفایی استعدادها و قابلیت های طرفین است. عوامل متعددی وجود دارند که بر کیفیت زندگی زوجین و رضایت از زندگی زناشویی آنها مؤثرند که اگر به آن ها توجهی نشود، امکان دارد که زندگی زناشویی زوجین رو به تباهی برود. یکی از این عوامل، انتظارات زناشویی زوجین است که می تواند انتظار فرد از همسر به عنوان دوست و حامی و یا انتظار وی از زندگی زناشویی و انتظار او از یک رابطه ایده آل باشد. اکثر افراد پیش از ازدواج، امید زیادی به آینده دارند و احساس می کنند که عشق همه چیز را حل خواهد کرد و رابطه میان زوجین همچنان عاشقانه و بدون نقص و مشکل ادامه خواهد داشت و هیچ چیز نمی تواند این رابطه را خراب نماید. اما به محض آنکه رابطه زوجین آنگونه که انتظار داشتند پیش نرود، احساس ناامیدی و یأس می کنند و به ناباوری می رسند در حالی که نمی خواهند این اتفاق برای رابطه آنها رخ دهد. بنابراین روشی که می تواند از این مسائل پیشگیری نماید آموزش پیش از ازدواج به زوجین است که با هدایت انتظارات زناشویی آنها و شکل دهی به اندیشه ها و نگرش ایشان، روابط بهنجار بعدی آنها را بهبود می بخشد. یافته های توصیفی پژوهش حاضر نشان داد که سن زوجین در گروه آزمایش بین ۲۰ تا ۳۸ سال و سن زوجین در گروه کنترل بین ۱۵ تا ۴۰ سال بوده است. تحصیلات ۵۰/۰ درصد از زوجین گروه آزمایش، دیپلم و ۶/۳ درصد از آنها فوق لیسانس و بالاتر و تحصیلات ۵۰/۰ درصد از زوجین گروه کنترل، لیسانس و ۶/۳ درصد از آنها فوق لیسانس و بالاتر بوده اند. همچنین میانگین نمرات انتظارات زناشویی زوجین و ابعاد آن (انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی، انتظار از زندگی زناشویی، انتظار از یک رابطه ایده آل) در گروه آزمایش در مرحله پس آزمون نسبت به مرحله پیش آزمون کاهش چشمگیری داشته است. نتایج بدست آمده از تحلیل کواریانس چندمتغیره درخصوص فرضیه اصلی حاکی از آن بود که تفاوت معناداری بین میانگین نمرات انتظارات زناشویی در پس آزمون دو گروه آزمایش و کنترل زوجین در شهرنجف آباد وجود

تأثیر آموزش های پیش از ازدواج بر انتظارات زناشویی زوجین در شهر نجف آباد

دارد ($p < 0/01$). این امر نشانگر تأثیر آموزش های پیش از ازدواج بر انتظارات زناشویی زوجین در گروه آزمایش بوده است؛ بنابراین فرضیه اصلی پژوهش تأیید شد. نتایج بدست آمده از فرضیه اصلی با نتایج پژوهش امیدوار و همکاران (۱۳۸۸)، کامکار و همکاران (۱۳۸۹)، نیاکان (۱۳۹۴)، رجبی و عباسی (۱۳۹۸)، محرمی و همکاران (۲۰۱۷) و رجبی و خانزاده (۲۰۲۱) همسو بوده است.

نتایج بدست آمده از تحلیل کواریانس چندمتغیره درخصوص فرضیه های اول و دوم و سوم فرعی پژوهش حاکی از آن بود که تفاوت معنادار بین نمرات انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی، انتظار از زندگی زناشویی، انتظار از یک رابطه ایده آل در پس آزمون دو گروه آزمایش و کنترل در زوجین در شهر نجف آباد وجود دارد ($p < 0/01$). این امر نشانگر تأثیر آموزش های پیش از ازدواج بر ابعاد انتظارات زناشویی زوجین (انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی، انتظار از زندگی زناشویی، انتظار از یک رابطه ایده آل) در گروه آزمایش بوده است؛ بنابراین فرضیه اول و دوم و سوم فرعی پژوهش تأیید شد. نتایج بدست آمده از فرضیه اول فرعی با نتایج پژوهش امیدوار و همکاران (۱۳۸۸)، نیاکان (۱۳۹۴) همسو بوده است. نتایج بدست آمده از فرضیه های دوم و سوم فرعی با نتایج پژوهش امیدوار و همکاران (۱۳۸۸)، همسو بوده است و با نتایج پژوهش نیاکان (۱۳۹۴) ناهمسو بوده است.

منابع

- [۱] امیدوار، بنفشه، فاتحی زاده، مریم السادات، احمدی، احمد (۱۳۸۸). بررسی تأثیر آموزش پیش از ازدواج بر انتظارات زناشویی دانشجویان در آستانه ازدواج در شهر شیراز، فصلنامه خانواده پژوهی، سال پنجم، (۱۸): ۲۴۶-۲۳۱.
- [۲] بلقان آبادی، مصطفی، گراوند، عالییه، احمدی، احمد (۱۳۹۱). تأثیر آموزش شناختی- رفتاری گروهی بر انتظارات زناشویی زنان و مردان متأهل شهرستان کوههدشت، فصلنامه مشاوره و روان درمانی خانواده، سال سوم، (۴): ۶۶۰-۶۴۲.
- [۳] حسینی بیرجندی، مهدی (۱۳۹۱). آموزش و مشاوره قبل از ازدواج، انتشارات آوای نر، چاپ دوم.
- [۴] خمسه، اکرم (۱۳۸۲). آموزش قبل از ازدواج، تهران: دانشگاه الزهراء، پژوهشکده زنان.
- [۵] رجبی، غلامرضا، عباسی، قدرت اله (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش قبل از ازدواج به شیوه برنامه آموزش ارتباط بر کاهش انتظارات ایده آل گرایانه جوانان مجرد، مقاله پژوهشی، ۲۵ (۴): ۳۸۷-۳۹۵.
- [۶] رفیعی ماری، اعظم، کتانی، مریم، اعتمادی، عذرا (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش مهارت های شناختی- رفتاری بر انتظارات و اسنادهای زناشویی در زنان، فصلنامه فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده، سال یازدهم، (۳۸): ۱۱۸-۱۰۰.
- [۷] عباس پور، ذبیح اله، کریمی وردنجانی، مسعود، خجسته مهر، رضا (۱۳۹۸). نقش واسطه ای تحقق انتظارات زناشویی در تأثیر رضایت زناشویی بر انتظارات زناشویی بالا، خوش بینی و خودکارآمدی ارتباطی در کارکنان دانشگاه، پژوهشنامه روانشناسی مثبت، سال پنجم، (۴): ۱۴-۱.
- [۸] عرب زاده، رضا (۱۳۹۵). بررسی ابعاد انتظار از ازدواج، شناخت از همسر و تمایل به مشاوره پیش از ازدواج در زوجین در آستانه ازدواج بوشهر، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خلیج فارس بوشهر، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه روانشناسی.
- [۹] کامکار، منوچهر، صالحی، مینا، کجیاف، محمدباقر، سلاسل، ماهان (۱۳۸۹). تأثیر آموزش پیش از ازدواج بر انتظارات زناشویی ناکارآمد دانشجویان دختر در آستانه ازدواج، فصلنامه فرهنگ مشاوره، سال اول، زمستان، (۴): ۷۲-۵۸.
- [۱۰] کوهی، سمانه (۱۳۸۸). عوامل پیش بینی کننده سرخوردگی زناشویی در زوجین شهر اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده. اصفهان، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه اصفهان.
- [۱۱] مهین ترابی، سمیه، مظاهری، محمدعلی، صاحبی، علی، موسوی، ولی اله (۱۳۸۹). تأثیر آموزش های شناختی رفتاری بر تعدیل انتظارات غیرمنطقی، بلوغ عاطفی و نارضایتی زناشویی در زنان، مجله علوم رفتاری، (۵): ۱۳۳-۱۲۷.
- [۱۲] میرمحمد صادقی، مهدی (۱۳۸۸). ازدواج (آموزش پیش از ازدواج)، تهران، سازمان بهزیستی کشور، معاونت امور فرهنگی و پیشگیری بهزیستی دفتر پیشگیری از آسیب های اجتماعی، چاپ اول.
- [۱۳] موسوی منفرد، زینب (۱۳۹۹). بررسی رابطه علی میان انتظارات زناشویی و طلاق عاطفی زوجین با میانجی گری درماندگی روانشناختی زوجین شهر گچساران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور واحد فارس، رشته روانشناسی.
- [۱۴] موسوی، فاطمه، دهشیری، غلامرضا (۱۳۹۴). نقش فاصله بین انتظارات و واقعیت رابطه زناشویی در رضایت زناشویی زنان و مردان شهر تهران، فصلنامه مطالعات اجتماعی روان شناختی زنان، ۱۳ (۲): ۱۱۰-۹۳.
- [۱۵] انیاکان، فروغ (۱۳۹۴). بررسی تأثیر آموزش های قبل از ازدواج با انتظارات و نگرش های زناشویی دانشجویان در حال ازدواج دانشگاه سراسری شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه علوم تربیتی.
- [۱۶] نیلفروشان، پریسا، عابدی، احمد، احمدی، احمد، نویدیان، علی (۱۳۹۰). بررسی ساختار عاملی، اعتبار و روایی مقیاس انتظار از ازدواج، مجله علوم رفتاری، ۵ (۱): ۱۹-۱۱.
- [۱۷] هالفورد، کیم (۱۳۸۷). زوج درمانی کوتاه مدت، یاری به زوجین برای کمک به خودشان، ترجمه مصطفی تبریزی و مژده کاردانی و فروغ جعفری. تهران: فراروان.
- [18] Azzopardi C(2007).Expectations of marriage before & after marriage among Maltese Catholic couples. [PhD. dissertation]. London: University of East London.
- [19] Dillon, H. N. (2005). Family Violence and Divorce: Effects on Marriage Expectations.

- [20] Haris, F. & Kumar, A. (2018). Marital Satisfaction and Communication Skills among Married Couples. *Indian journal of social research* , 59(1) , 35- 44.
- [21] Hawkins, A. J. (2007). Will legislation to encourage premarital education strengthen marriage and reduce divorce. *JL & Fam. Stud.*, 9, 79.
- [22] Juvva, S., & Bhatti, R. S. (2006). Epigenetic model of marital expectations. *Contemporary Family Therapy*, 28(1), 61–72.
- [23] Mc Nutly , J. K. & Karney, B.R. (2004). Positive expectations in the early years of marriage: Should couples expect the best or brace for the worst, *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(5), 729-743.
- [24] Miller, J., & Tedder, B. (2011). The discrepancy between expectations and reality: satisfaction in romantic relationships. Hanover College.
- [25] Nugent, P (2013). Marriage. Retrieved from <https://psychologydictionary.org/marriage>.
- [26] Parhizgar, O., Esmaelzadeh-Saeieh, S., Kamrani, M. A., Rahimzadeh, M., & Tehranizadeh, M. (2017). Effect of premarital counseling on marital satisfaction. *Shiraz E-Medical Journal*, 18(5), 1-6.
- [27] Pashib M, Moharrami A, Mohammadi S, Tatari M. The effect of premarital counseling on the marriage expectation among Students University of Medical Science. *Journal of Health Chime*. 2016; 4(4):10-15.
- [28] Rajabi, Gh, Khanzadeh, A (2021). Effect of Premarital Education Based on Idealistic Marital Expectation's on Reducing Idealistic Marital Expectation's in Marriage Applicant Couples: A Single Case Study. *Psychological Methods and Models*. 12 (43): 14- 30.
- [29] Rani, R.M, Dovina, D (2018). A Study on the Marital Expectations of Female College students in Chennai City, *International Journal of Research and Analytical Reviews*, VOLUME 5 I ISSUE 4 I.
- [30] Rios CM. The relationship between premarital Advice, expectations and marital satisfaction [MSc. thesis]. Utah: Utah State University; 2010.
- [31] Stutzman, S. (2011). Premarital counseling and culture: A narrative inquiry of couples' insights. Graduate Theses and Dissertations. Iowa State University. Paper 10391.
- [32] Vaterlaus, J. M., Skogrand, L., Chaney, C., & Gahagan, K. (2016). Marital expectations in strong African American marriages. *Family process*, 56(4), 883-899.